

OPONENTSKÝ POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Názov: *Od začiatku po koniec a ešte ďalej: umenie v definičných súradniciach*
Kategória: AAB – vedecká monografia vydaná v domácom vydavateľstve
Autor: **Mgr. Lukáš Makky, PhD.**
Počet strán: 256 s.
Rok vydania: 2019

S veľkým záujmom si prečítala vedeckú monografiu dr. Lukáša Makkyho, ktorú predložil ako svoj habilitačný projekt. Zastávam názor, že je správne a ohľaduplné striktne rozlišovať medzi recenzovaním projektu, ktorý pred publikovaním možno ešte dopracovať, vylepšiť, a medzi oponovaním či recenzovaním knihy, ktorá už vyšla tlačou, je ukončeným dielom, žije vlastným životom a overuje ho už samotná prax. Nebudem teda podľa možnosti hovoriť o tom, čo sa dalo urobiť lepšie, čo tam chýba, aj keď sa niekoľkým postrehom zrejme asi nevyhnem.

Monografia spĺňa jednu zo základných profesionálnych a etických povinností, ktorými sa má vedec riadiť: vymedziť si relevantný problém, pri jeho dôkladnom spracovaní prijať s úctou, pochopením, ale aj kritikou všetky predchádzajúce prístupy a poznávajúc genézu, štruktúru a parcialitu problému prejsť k syntetickému a relatívne komplexnému riešeniu zvoleného problému, t. j. postupu od deskripcia-analýza-komparácia-interpretácia-hodnotenie. Autor sa nezľakol toho, že je v slovenskej estetike takpovediac prvolezcom a k dispozícii nemal žiadne komplexnejšie výstupy v podobe syntetických prác. Vedecká istota autora sa opiera o dobré poznanie textov a kontextov súvisiacich s vymedzenou problematikou a o kompetentné posúdenie ich relevantnosti vzhľadom k téme habilitačného projektu.

Monografia má **logickú a premyslenú štruktúru**. Po vcelku zdarnom vymedzení obsahu kľúčového pojmu „umenie“, „definícia umenia“, „koniec umenia“ atď., priblížením základných prác, ktoré túto disciplinaritu sledujú, výstižným priblížením prínosu najvýznamnejších prác relevantného bádateľského okruhu, pristupuje autor cez analytické sondy do podstaty jednotlivých teórií a názorov, k **syntéze a formulácii vlastných stanovísk**. Autor má nesporný talent pre vedeckú prácu, vidí problémy aj tam, kde ich iní odborníci nie vždy zaregistrujú, dokáže navrhovať vlastné riešenia, nezabúda ich však vždy konfrontovať s názormi tých, ktorí určujú hlavné a najproduktívnejšie výskumné línie a ich rezultáty. Nevyhraňuje sa metodologicky, čo mu umožňuje vyslovovať všeobecnejšie tvrdenia a hovoriť v širších kontextoch o takom komplexnom a rôznorodom antropine, akým je umenie. Hoci miestami cítiť inklináciu k štrukturalizmu, inštitucionalizmu, k metódam historiografie, je to plne legitímny prístup.

Záber a prehľad v literatúre súvisiacej s témou vzbudzuje rešpekt, autor si vytvoril spoľahlivý základ. Vďaka tomu s prehľadom vyberá podstatné tézy, tvorivo si ich prispôsobuje vo vzťahu k povahe problému, za ktorý si zvolil **triádu „pôvod umenia – definícia umenia – koniec umenia“**. Tvorivo pritom nadväzuje na svoju predchádzajúcu monografiu (2017), pričom niektoré podstatné tézy a zistenia prenáša aj do hodnotenej monografie, čím zas o čosi komplexnejšie nasvecuje aktuálne problémy.

Nie so všetkým sa dá súhlasiť, koniec-koncov, dr. Makky moje názory z našich viacročných diskusií dobre pozná. Najmä ide o tieto principiálne odlišné názory:

1. Ja osobne koniec umenia považujem tak trochu za „**historický omyl**“, keďže **samotný Hegel o ňom takmer nikde nehovorí**. Ide o to určitý typ nedorozumenia, ktorého vedľajším produktom sa však stali zaujímavé diskusie, nové teórie umenia a niektoré

úspešné riešenia dovtedy nevyriešených otázok. G. F. Hegel nehovoril explicitne o „konci umenia“ ale o zmenách vo funkciách umenia. – S tým súvisiace pojmové variácie ako „zlatý vek umenia“ a pod. u niekoľkých súdobých filozofov (18. a prvých dekád 19. storočia) akoby vychádzali z nepochopenia skutočnosti, že umenie bude v každej historickej epoche a v každej generácii „ars antiqua“ vs „ars nova“, štýl bude vždy „stille antico“ vs „stille nuovo“, pracovná metóda umeleckej tvorby bude vždy „prima practica“ vs „seconda practica“... A teda nie je to len vkusovo, vzdelanostne či filozoficky, ale aj generačne, sociálne, kultúrne a psychologicky podmienené.

2. Nie celkom s pochopením prijímam autorovu **adjektivizáciu „koncov umenia“** vo forme niekedy viac ale niekedy aj menej zdarných slovných spojení ako napríklad „ontologický“, „interpretačný“, „historický“, „axiologický“ koniec, odvodených z pomenovaní vied či metód vedeckej práce. Tým akoby autor až personifikoval niečo, čo stále možno považovať len za hypotetické, takže opatrit' to ešte klasifikáciou je koncepčne ale aj štylisticky diskutabilné. Na druhej strane plne a s pochopením rešpektujem autorovo videnie, jeho autorské stratégie a rozhodnutia.
3. Autor až s prílišnou ľahkosťou používa výrazy (či nadväzuje na výroky teoretikov) hovoriace o tom, že „**umenie je v kríze**“, že „**umenie zlyháva**“ atď... Som toho názoru, že „umenie“ nikdy nebolo v kríze, je to len utkvelá predstava. V kríze môže byť doba, umelec, inštitúcie, štýl epochy, možno málo rozhl'adený či needukovaný recipient, ale najmä, v kríze je zvyčajne teória, tá v humanitnej vede vždy len akosi „dobieha“ za umením, absolútne výnimočne či zriedkavo anticipuje jeho vývoj. Umenie ako antropinum tu v určitej javovej forme vždy bolo, vždy bude a vlastne odíde až poslednou bytosťou a jej vedomím schopným umelecky tvoriť, umelecky vnímať či o umení premýšľať a hovoriť.

Tieto tri body súčasne označujem ako námety na diskusiu či reakcie habilitanta.

Hoci **formálne nedostatky** nič nemenia na originalite a bohatstve myšlienkového sveta autora a jeho teoretickej výbavy, považujem za potrebné na ne poukázať minimálne z hľadiska ďalšieho vývoja a cibrenia pisateľského štýlu autora.

Aj keď to sem na prvý pohľad nepatrí, pri čítaní monografie (2019) som celkom zámerne paralelne preštudovala nový učebný text dr. Makkyho *Osudy umenia v 21. storočí. Kapitoly z estetiky* (2021). Nie je to náhoda. Kým pri monografii (hab. projekte) sa autor z času načas nevyhol pseudovedeckej terminológii resp. hantýrke (v prílišnej snahe o vedeckosť), v učebnom texte (kde veľkú časť tém monografie didaktizoval) som spozorovala pozitívny signál, že jeho pisateľský štýl sa vyvíja, cibrí sa schopnosť zjednodušovať a zbytočne nekomplikovať myšlienky vo vetných konštrukciách. Dovolím si to konštatovať aj napriek tomu, že s plným vedomím hodnotím resp. komparujem netotožné žánre odbornej literatúry.

Striedavé používanie autorského singuláru a plurálu, ale najmä **uprednostňovanie autorského singuláru vidím ako slabinu** práce. Singulár totiž jednak nerešpektuje, že autor teoretickou verifikáciou ako hlavnou pracovnou metódou hovorí za celú skupinu teoretikov (akýsi spoločný v plynúcom čase vytváraný myšlienkový obsah na danú tému), a jednako ním vytvára určitú bariéru medzi tým, kto hovorí (autor) a tým, kto počúva (čitateľ), obzvlášť nebezpečné je to pri učebniciach a pod.

Výrazy ako: „*preverit' umenie*“, „*preverit' dejiny umenia*“, „*preverit' teoretika*“, „*postihnúť umenie*“, „*axiologická hodnota*“, „*vzťahová súvzťažnosť*“, „*umenie je nedefinovateľné*“, „*umenie je konštrukt*“ a pod. považujem za **štylistické defekty** a s dobrým úmyslom radím autorovi prestať ich používať, definitívne. Možno aj vyhnúť sa nadužívaniu slov „musíme“, „nutné, nutne, nutný“ (s výnimkou, ak hovoríme o párovom pojme logiky „nutná a postačujúca podmienka“). Je potrebné aj opatrnejšie zaobchádzať s adjektívom „metodologický“, najmä ak máme na mysli skôr **metódy** (postupy, myšlienkovú činnosť, teoretické sústavy, ktoré nie sú súčasne metdológiami) a nie **vedu** (metodológia).

Otázky oponentky do diskusie:

1. Na základe čoho ste došli k názoru, že výtvarné umenie bolo „prvým“ umením. Akými argumentmi by ste to vedeli podporiť.
2. Pokúste sa zadefinovať, ako chápete pojem „dejiny umenia“.
3. Na s. 180 ste rok 1900 vymedzili ako rok vzniku „umenia po konci umenia“? Prečo tento rok – udialo sa v umení niečo významné?
4. Ako s „dejinami umenia“ súvisí podľa Vás pojem „kultúrna pamäť“, „pamäť“ a „dejiny“ Aleidy Assman, Jacquesa Le Goffa, Paula Veyneho a i.

Habilitačný projekt považujem za veľmi úspešný a zdarný počin, ktorým sa jeho autor prezentuje ako zrelá vedecko-pedagogická osobnosť. Dr. Makky svojou mimoriadnou pracovitosťou, elánom a zanietením pre odbor estetika v pomerne mladom veku nadobúda postupne vynikajúci rozhľad, vedeckú erudíciu a akribiu.

Na záver konštatovanie – habilitačná práca (monografia) Mgr. Lukáša Makkyho, PhD. ***Od začiatku po koniec a ešte ďalej: umenie v definičných súradniciach (2019)***, spĺňa po metodologickej, obsahovej i formálnej stránke všetky náležitosti vedeckého textu, prislúchajúceho pre príslušný kvalifikačný rast a preto ju odporúčam prijať na obhajobu. Menovanému navrhujem po habilitačnom pokračovaní (prednesení habilitačnej prednášky, obhájení svojej práce a zdarnej realizácii odbornej diskusie) **udelit'** vedecko-pedagogický titul „**d o c e n t**“ v odbore estetika.

V Prešove 21.06. 2021


.....
prof. PaedDr. Slávka Kopčáková, PhD.
Inštitút estetiky a umeleckej kultúry
Filozofická fakulta PU v Prešove